

Маріупольський державний університет

ПРОГРОМАДСЬКИЙ ВЕКТОР УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ У ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ

**Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної
конференції**

Київ - 2025

Прогромадський вектор університетської освіти у викликах сьогодення: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 24 квітня 2025 року / за заг. ред. О.А.Голюк. Маріуполь: МДУ, 2025. 401 с.

Редакційна колегія:

Блашкова О.М., кандидат педагогічних наук, в.о. завідувача кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Голюк О.А., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Грошовенко О.П., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Деснова І.С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Задорожна-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та освіти, декан психолого-педагогічного факультету Маріупольського державного університету

Крутій К.Л., доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Мірошніченко В.М., доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Поповська О.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Присяжнюк Л.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Хаджинова І.В., старший викладач кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 9 від 16 травня 2025 року)

Статті публікуються в авторській редакції

5. «IFES Ukraine – Civic Education». International Foundation for Electoral Systems. URL: <https://www.ifesukraine.org>
6. «German Academic Exchange Service (DAAD)» DAAD. URL: <https://www.daad.de>
7. «British Council Ukraine» British Council. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua>

Голюк О.А.,
к. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та освіти,
Маріупольський державний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРОМАДСЬКОЇ ФУНКЦІЇ УНІВЕРСИТЕТУ В ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В умовах суспільних трансформацій, спричинених війною, децентралізацією та загальносвітовими викликами, вища освіта набуває нового змісту. Поряд з двома невід’ємними функціями університету – освітою та дослідженнями – посилюється ще одна важлива функція, відповідно до якої університет позиціонує себе як позиціонують себе як «civic university» [2]. Сучасний університет покликаний не лише надавати фахову підготовку, а й виконувати прогромадську функцію, що передбачає виховання активного, свідомого, відповідального громадянина. Особливої актуальності цей вектор набуває у сфері підготовки вчителів початкової школи, адже саме вони формують базові світоглядні установки та громадянську позицію у наймолодших учнів.

Прогромадська функція університету передбачає сприяння розвитку демократичної культури, громадянської ідентичності, залучення здобувачів освіти до вирішення актуальних соціальних проблем. У цьому контексті освітні програми мають відповідати не лише вимогам професійного стандарту, а й потребам громади, сучасного студента, держави. У концепціях service-learning, community-based education, citizenship education підкреслюється важливість включення студентів у діяльність, яка одночасно має навчальну та соціально значущу мету.

Так, інтеграція елементів громадянської освіти, сервісного навчання (service-learning) та міждисциплінарних підходів сприяє розвитку критичного мислення, емпатії, комунікативних навичок і спроможності працювати в команді – усіх тих якостей, що є необхідними для педагогів у сучасному світі [3].

Досвід міжнародних проєктів, зокрема ініціативи ServU (Service-learning in Higher Education for Ukraine’s Recovery), демонструє, що залучення студентів до проєктної діяльності в громадах, роботи з дітьми та молоддю у кризових умовах, участь у волонтерських ініціативах сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу та формуванню громадянських компетентностей [6].

Значну роль у реалізації прогромадського підходу відіграють позааудиторна діяльність, педагогічна практика та співпраця з місцевими органами влади й громадськими організаціями [4; 5].

Яскравим прикладом реалізації моделі «civic university» є Маріупольський державний університет – «національний лідер серед прогромадських університетів, амбасадор Маріуполя в Україні та світі». Практична діяльність університету щодо втілення обраної місії відповідає Стратегічному плану розвитку МДУ на 2021-2025 роки в умовах переміщення в редакції 2023 року [1]. Як справедливо зазначає А.Трофименко, сучасна діяльність МДУ в умовах переміщення демонструє чіткий фокус на збереження маріупольської ідентичності, соціальну підтримку своїх співробітників та здобувачів, широку допомогу всім внутрішньо переміщеним особам з Маріуполя в столиці, проведення різноманітних заходів, спрямованих на професійну та моральну їх підготовку до повернення та відродження деокупованого міста, просвітницьку діяльність щодо російсько-української війни, популяризацію досвіду МДУ в умовах переміщення [2].

Особливого значення набуває реалізація прогромадської функції в педагогічній освіті, зокрема в контексті підготовки майбутніх учителів початкової школи, які виступають агентами змін у шкільному середовищі та громадах. Це вимагає від університету не лише якісної фахової підготовки, а й створення умов для розвитку емпатії, соціальної чутливості, активної громадянської позиції.

Маріупольський державний університет – приклад закладу, що не лише зберіг свою ідентичність у нових умовах, а й зміг трансформувати освітню діяльність у напрямку посилення громадського виміру. Зокрема, оновлені освітньо-професійні програми для майбутніх учителів початкової школи передбачають включення до змісту освітніх компонентів інформації із громадянської освіти, соціального проектування, основ волонтерства, а також проходження педагогічної практики в школах, які активно взаємодіють з громадами та соціальними інституціями.

Студенти мають змогу реалізовувати власні ініціативи в межах навчального процесу: організовують інтерактивні заходи для дітей ВПО, розробляють просвітницькі кампанії, беруть участь у волонтерських місіях. Завдяки партнерству університету з місцевими громадами, закладами освіти, громадськими організаціями та міжнародними організаціями здобувачі освіти залучені до таких активностей: участь у проектах з психосоціальної підтримки дітей; створення дитячих студій за інтересами в громадах; проведення воркшопів та тренінгів з питань ненасильницької комунікації; допомога в організації інклюзивного простору в закладах загальної середньої освіти на деокупованих територіях. Особлива увага приділяється формуванню у майбутніх учителів початкової школи компетентностей щодо здійснення тьюторського супроводу дітей молодшого шкільного віку.

Такі практики сприяють формуванню в майбутніх педагогів реального досвіду взаємодії з різними соціальними групами, вмінь міжособистісної комунікації, проектного мислення. Ці навички є ключовими в контексті реалізації нових державних освітніх стандартів, які передбачають посилення громадянського та соціального компонентів у професійній діяльності вчителя.

Таким чином, фахова підготовка майбутнього вчителя початкової школи не обмежується тільки методиками навчання – вона передбачає виховання активного громадянина, здатного надихати дітей до участі в житті суспільства.

Отже, реалізація прогромадської функції університету в процесі створення і реалізації освітніх програм підготовки вчителів початкової школи є ключовою умовою оновлення освітнього простору. Формування громадянської компетентності в майбутніх педагогів має ґрунтуватися на інтеграції соціально-орієнтованого змісту, практичної взаємодії з громадами, сервісного навчання та міждисциплінарності. Університет як центр просвітництва і розвитку громад стає тим осередком, де народжуються не тільки професіонали, а й лідери освітніх змін із потужною громадянською позицією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маріупольський університет. Стратегічний план розвитку на 2021-2025 роки. 2023. https://mu.edu.ua/storage/MSU/documents/strategy/strategia_rozvitku.pdf
2. Трофименко, А. Від соціальної відповідальності до «Civic University»: кейс Маріупольського державного університету. Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство», № 16, 2023. С. 48-65. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-16-48-65>
3. Amy L. Kenworthy, Sophia Opatska. Teaching During War in Ukraine: Service-Learning as a Tool for Facilitating Student Learning and Engagement During Times of Uncertainty and Crisis. Journal of Management Education. Volume 47, Issue 4, August 2023, Pages 417-439. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/10525629231166695>
4. Development of democratic citizenship competences within teacher training system. Retrieved from. Borys Grinchenko Kyiv University. <https://partner.kubg.edu.ua/partners2/projects/current-projects/751-development-of-democratic-citizenship-competences-within-teacher-training-system.html>
5. Schools for Democracy: Supporting Educational Reforms in Ukraine. Retrieved from. European Wergeland Centre. <https://theewc.org/countries/ukraine/>
6. Service-learning in Higher Education for Ukraine's Recovery (ServU). Retrieved from <https://www.kuleuven.be/english/education/sl/servu>

Гулецька А.А.,
здобувачка вищої освіти,
Маріупольський державний університет
Науковий керівник: Зубченко О.С., канд. соціолог. наук,
доцент кафедри філософії та соціології,
Маріупольський державний університет

МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У ФРН (НА ПРИКЛАДІ М. МАНГЕЙМ)

Унаслідок повномасштабної війни, розв'язаної Росією проти України, мільйони українських громадян були змушені покинути свої домівки. Значна частина з них обрала Федеративну Республіку Німеччина як країну тимчасового або постійного перебування. Зокрема, місто Мангейм стало важливим осередком